

УДК: [391+687](051.055.2)(477) «1924/1941»

ПРОБЛЕМАТИКА МОДИ НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПИСУ «СЕЛЯНКА УКРАЇНИ» / «КОЛГОСПНИЦЯ УКРАЇНИ» (1924–1941 рр.)

АСТАПЦЕВА Христина,

д-р філософії (PhD) з журналістики,

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного суду, м. Київ, Україна, e-mail: krisast@ukr.net.

Вступ. Повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію України вкотре актуалізувало важливість поняття української ідентичності та змусило переосмислити історичні віхи розвитку журналістики, зокрема радянської української журналістики моди, у дискурсі не лише її відмінності від російського медійного продукту, але й довести унікальність, самобутність та цінність передовсім для світової спільноти.

Актуальність та мета дослідження. Стаття репрезентує погляд на радянську пресу для жінок, зокрема її складову – тему моди, крізь оптику україноцентризму та антибільшовизму. Мета – продемонструвати функціонування української журналістики моди у межах перших десятиліть доби тоталітаризму в Українській РСР на прикладі часопису «Селянка України» / «Колгоспниця України» та виявити прикметні ознаки українського медійного продукту з галузі моди.

Методологія. Дослідження ґрунтується на наскрізному вивченні часопису «Селянка України» / «Колгоспниця України» за всю історію його існування (1924–1941 рр.) за допомогою методів історизму, системності, соціокультурного аналізу та історико-антропологічного підходу.

Результати. Досліджено, що матеріали про моду, які публікували на шпальтах «Селянки України» / «Колгоспниця України» з 1924 до 1941 р., за жанрами поділялися на фотозамітки, репортажі, проблемні статті, рецензії, епістолярні замітки, коментарі, а також статті практичного характеру. За підтемами виокремлено такі сегменти: (1) взірці жіночої краси УРСР; (2) кустарне виробництво одягу / тканин; (3) моделі одягу й технологія їх виготовлення; (4) поради щодо того, як одягатися й доглядати одяг; (5) посібники з крою і шиття; (6) промислове виробництво одягу / тканин; (7) пропаганда тоталітарної моди; (8) реклама швейного обладнання; (9) схеми ручних робіт із оздоблення одягу; (10) школи / курси крою та шиття.

Висновки. З'ясовано особливості висвітлення теми моди у «Селянці України» / «Колгоспниця України» в період коренізації, колективізації та на початку Другої світової війни. Попри те що журнал був передовсім партійною трибуною та найбільш ідеологічно ангажованим часописом на тлі решти пресових видань для жінок Радянської України, питання моди з орієнтацією на читацьку аудиторію сільської місцевості в невеликих концентраціях та через фільтр більшовицької цензури висвітлювалося на шпальтах часопису.

Ключові слова: жіноча періодика УРСР, часопис «Селянка України», часопис «Колгоспниця України», журналістика моди 1924–1941 рр., мода міжвоєнної доби.

Вступ. У часі повномасштабної війни росії проти України актуалізувалися уроки, які, мабуть, не до кінця були засвоєні українським народом у період світових воєн ХХ ст. Сучасна війна позначається на всіх сферах нашого життя, але багато аспектів все

ж залишаються спорідненими з попередніми війнами, які пережили українці на своїй землі. Проблема національної ідентичності завжди є гострою, і саме від того, наскільки народ усвідомлює свою ідентичність, залежить його соціокультурний розвиток. Національна ідентичність проявляє себе не лише через мову й культуру, але також і через моду, як матеріальну форму відображення дійсності. Тож через оптику моди цілком можна розгледіти загальну картину стану національної свідомості. А ретроспективний аналіз журналістики моди частково дає розуміння тих історичних парабол, із яких потрібно черпати досвід, аби сьогодні не повторювати помилок минулого.

Саме жіночий часопис є найпридатнішим ґрунтом для вивчення феномену національної журналістики моди, відстеження тенденцій її становлення і функціонування. Тривалий час «радянська тема» була тригерною для українських науковців і вивчалася недостатньо глибоко, але в останні роки інформаційний простір України наповнився чималою кількістю наукових розвідок щодо функціонування української радянської моди міжвоєнної доби. Над цією темою працюють: Ю. Глушко, Г. Кокоріна, О. Корнієнко, М. Костельна, З. Тканко. Часописи для жіноцтва, журнали мод і періодику радянської України, зокрема міжвоєнної доби 1920–1930-х, вивчають О. Венгерська, Т. Дорош, Т. Землякова, О. Ковальчук, Ю. Колісник, О. Корчагіна, І. Крупський, О. Лабур, І. Паримський, О. Пода, А. Покляцька, Н. Сидоренко, Ю. Тищенко, О. Хамедова та ін. «Жіноче питання» Української РСР у хронологічних рамках 1920–1930-х рр. висвітлюють такі науковці: М. Вороніна, Г. Дурдас, М. Земзюліна, І. Ігнатенко, А. Лапченко, О. Лукашевич, С. Маркова, О. Мовчан, О. Оприско, М. Смольницька, Л. Стефаненко та ін.

Наукова новизна цієї публікації полягає в тому, що вперше досліджується контент моди в такому, здавалося б, цілком ідеологічно консервативному часописі, де не те що моду, ба навіть суто жіночі теми майже не висвітлювали належним чином. «Селянка України» (його спадкоємицею став пізніше часопис «Радянська жінка», а після здобуття Україною незалежності – «Жінка») – національний журнал українського жіноцтва, що є безцінним джерелом для вивчення тих крихт української ідентичності, зокрема в сфері моди, які не зміг брутально викоринити радянський режим, попри всі його намагання. Зараз назріла гостра потреба контекстуалізації української спадщини та «підсвічування» внутрішнього ядра, що, попри «червону» ідеологічну обробку, все ж залишалося концептуально відмінним від зразків радянської традиції. Це необхідно для безповоротної сепарації того українського зерна від оболонки радянсько-московських наративів, яке містилося в пресі, зокрема в жіночих часописах та на тематичних сторінках для жіноцтва, часто в замаскованому вигляді.

Мета статті – продемонструвати становлення та функціонування української журналістики моди у перші десятиліття доби тоталітаризму в Українській РСР на прикладі часопису «Селянка України» / «Колгоспниця України» та виявити прикметні ознаки українського медійного продукту з галузі моди.

Окреслена мета вимагає виконання таких *завдань*: дослідити наявність та якість матеріалів про моду на шпальтах партійного часопису для жінок «Селянка України» (з 1931 р. «Колгоспниця України»). Систематизувати та ввести в науковий обіг віднайдені матеріали.

Об'єктом дослідження є часопис для жінок «Селянка України» (з 1931 р. «Колгоспниця України»). *Предметом* – тематичні публікації, дотичні до теми моди, а саме: формування стилю в одязі, крой і пошиття одягу, догляду за одягом, виготовлення тканин тощо.

Хронологічні межі дослідження – 1924–1941 рр., що є періодом виходу у світ часопису «Селянка України» / «Колгоспниця України».

Методи дослідження. Для вивчення окресленої проблеми застосовано комплексний міждисциплінарний підхід. Принцип історизму дав змогу розкрити еволюцію моди в радянській міжвоєнній Україні в дискурсі динаміки політико-економічних та соціокультурних процесів. За допомогою принципу системності ми сепарували запо-

літизовані та ідеологічно забарвлені судження щодо вибраної теми від тих, які дають реалістичне уявлення про дійсні обставини, в яких формувалася журналістика моди тоталітарної доби. Соціокультурний та історико-антропологічний методи дозволили поглянути на досліджуване питання через оптику антропології, соціального устрою, культури, етнології тощо. Дослідження усіх річників часопису «Селянка України» / «Колгоспниця України» відбувалося на основі фондів Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського.

Результати й обговорення. Перед тим як перейти до обговорення особливостей контенту часопису «Селянка України», насамперед звернімося до історичних передумов, які зумовили його появу, а також до «ідеалу жінки», який пропагувала комуністична партія. Сфокусуємо увагу також на реаліях життя сільського жіноцтва, яке, власне, було читацькою аудиторією досліджуваного часопису, адже, вивчаючи історію України міжвоєнної доби, слід осмислювати нерозривність життя українських жінок та суспільства в цілому.

На 1920–1930 рр. ХХ ст. припадає формування образу «нової жінки» в радянському суспільстві, що стало прямим наслідком революційних подій 1917–1920 рр., коли значення жінок як соціальної сили значно зросло й жінки були залучені до політичного життя країни. Інспірований більшовицький проєкт «нової жінки-будівника» соціалізму, яка мала рівні права та можливості з чоловіком-пролетарем, вела активну трудову та суспільну діяльність, могла пожертвувати своїми інтересами задля «загального суспільного блага», став основоположним для потрактування жіноцтва соціумом міжвоєнної доби [30, с. 179].

Принцип рівних прав жінок і чоловіків ввели до Конституції Української Соціалістичної Радянської республіки 1929 р. Так, Стаття 5 проголошувала забезпечення політичних прав для трудящих мас без різниці статі, віри, раси й національності, а в 1937 р. у Конституції жінок було виділено як окремий суб'єкт права [43, с.198].

Проте, як зазначають І. Ігнатенко та О. Оприско, «міф про емансипацію жінок прикривав реальну їх експлуатацію [...]. Попри пропаганду рівності нерідкісними були випадки насильства, дискримінації та неповаги жінок з боку чоловіків. Все це свідчить про зниження моральних цінностей чоловічого населення, що в умовах гендерної «рівності» втратили розуміння власного місця у соціумі та не могли повноцінно реалізуватись в ролі захисника та опори жінки» [30, с. 179].

Щодо сутності радянської моди, то, як слушно зауважує В. Венгерська, мода «демонструвала невідповідність одній із базових засад комуністичної ідеології – декларованій рівності, й підтверджувала наявність соціальних страт, представники яких мали кардинально відмінні можливості. Проголошення гасел про створення нової наднаціональної спільноти супроводжувалось закріпленням та просуванням російського як панівного варіанту ідентичності, що віддзеркалювалось і на сторінках журналів мод» [10, с. 207].

О. Корнієнко називає процес впровадження моди в Радянському Союзі суперечливим, адже від початку існування радянської влади моду як соціокультурний феномен заперечували й розглядали як елемент, чужий радянській ідеології. Це частково можна пояснити тим, що впродовж 1920–1940-х рр. нагальною проблемою було забезпечення речами першої необхідності [36, с. 205]. Радянська ідеологія 1920–1930-х апелювала до широких мас, а тому теми, пов'язані з народними та національними мотивами, часто опинялися на шпальтах спеціалізованих журналів мод [36, с. 74].

Для відновлення економіки після громадянської війни та укріплення влади більшовиків у березні 1921 р. Х з'їзд РКП(б) ухвалив рішення про заміну продрозкладки воєнного комунізму продподатком, що стало початком нової економічної політики (тут і далі – НЕПу), яка базувалася на соціалізмі з елементами державного капіталізму [21, с. 208–209].

Ю. Глушко, досліджуючи основні тенденції розвитку моди радянської України 1920–1930-х рр., підкреслює, що масове безробіття в роки НЕПу, незадовільне фінан-

сове забезпечення робітників та особливості умов праці й повсякденного життя визначали для них «модну політику»: одяг рідко шили вдома, здебільшого – купували вже готовий [21, с. 209]. Водночас у сільських господарствах взуття та одяг селяни виготовляли самостійно, використовуючи сировину рослинного або тваринного походження. Так, у 1926–1927 рр. селяни мали можливість придбати лише 1,5 пари взуття на сім'ю в еквівалентному розрахунку. Зрозуміло: якщо один із найнеобхідніших предметів побуту, взуття, виготовлявся вдома, то про трендові речі взагалі не йшлося [21, с. 209].

У 1920-х рівність прав жінок та чоловіків була законодавчо закріплена й створено при партійних органах відділи для роботи серед жінок (які у січні 1930 р. були ліквідовані, а функції цих відділів перейшли до «секторів по роботі серед жінок» у складі відділів агітації та масових компаній парткомів). Завданням таких жінвідділів було «будити широкі маси жінок, зв'язувати їх з партією, удержувати під її впливом» [56, с. 131–132]. Постанова ЦК РКП(б)У від 8 липня 1921 р. зобов'язувала жінвідділи проводити агітацію серед трудящих жінок з метою залучення їх до радянського і професійного будівництва, вивчати та спрямовувати діяльність парткомів у галузі роботи серед жінок, брати участь у розробці питань загальнопартійного будівництва, вносити пропозиції щодо питань, пов'язаних із фактичним розкряпанням жінок. Саме чітко прописані партією завдання і функції таких відділів відрізняли їх від осередків жіночого руху [56, с. 131–132]. Перший в Україні жінвідділ було створено при Харківському губкомі КП(б)У. А після заснування відділу робітниць і селянок при Центральному комітеті КП(б)У в січні 1920 р. розпочалася систематична робота партії серед сільського жіноцтва. Отже, станом на 1925 р. членкинями мережі жінвідділів (від керівних губернських до підлеглих їм повітових і районних) було 1,5 млн українок. Власне, для ефективної пропаганди партійної ідеології у 1921 р. було засновано журнал «Комунарка України» – для робітниць заводів і фабрик [56, с. 131–132].

А в п'ятий рік існування УРСР (у 1924 р.), у добу коренізації, у тодішній столиці радянської України – Харкові – засновано перший жіночий часопис «Селянка України» як орган Центрального відділу робітниць і селянок КП(б)У.

Заснування в Харкові аж двох жіночих часописів можна вважати неабиякою «розкішню», адже, наприклад, у регіонах гендерні риси читацької аудиторії не враховувалися. О. Корчагіна, досліджуючи пресу Ворошиловградщини (нинішньої Луганщини) у міжвоєнний та повоєнний періоди, засвідчує відсутність не лише окремих часописів для жінок, але й навіть тематичних шпальт у районних газетах: «На відміну від центральних та республіканських періодичних видань «Работница», «Крестьянка», «Комунарка України», «Селянка України», «Радянська жінка» у системі преси області не було газет і журналів, призначених або тільки чоловікам або лише жінкам. Радянська влада прагнула уніфікувати населення. Про гендерні ознаки серед читачів преси свідчать лише публікації, приурочені Міжнародному жіночому дню – 8 Березня та добірки журналістських матеріалів, присвячених змалюванню ролі жінок у новому суспільстві» [37, с. 290–291].

О. Ковальчук характеризує принцип демократичного централізму, який власне задавав керунок для розвитку партійної преси: «Стінні газети підпорядковувалися багатотиражним газетам, багатотиражки підпорядковувалися районним або міськрайонним виданням, ті у свою чергу – міським, міські – обласним, обласні – республіканським, останні – центральним. Не була винятком система радянських жіночих журналів, в якій функціонували видання центральні, місцеві та національними мовами» [34, с. 65–66].

Дослідниця О. Ковальчук також акцентує на тому, що партійна періодика для жінок відмовилася від напрацювань попередників: «... мляво велися розділи белетристики, а матеріали з домознавства, медицини, педагогіки публікувалися на останніх сторінках як малоактуальні. Майже не висвітлювалися теми та проблеми, цікаві читачкам у силу їхнього природного призначення, що призводило до інформаційного дисбалансу ма-

сової аудиторії. В основу жіночих газет і журналів була покладена популяризація засад радянського ладу серед представниць прекрасної статі. У структурі редакцій з'явилися пропагандистські відділи з комуністичного виховання жінок, з висвітлення їхньої діяльності в промисловості та сільському господарстві, з міжнародного жіночого руху» [34, с. 65–66].

Варто зазначити, що журнал «Селянка України» з-поміж усіх жіночих часописів першого десятиліття УРСР (якщо порівнювати із «Комунаркою України», «Робітницею і домашньою господинею» тощо) був найбільш тоталітарним й обтяженим пропагандою комуністичної ідеології. «„Селянка України” – масовий журнал, що призначається для широких верств селянок. Видавати й поширювати такий журнал – завдання нелегке. Адже наша дореволюційна селянка – це не тільки пригноблена та попами задурена істота, вона в своїй масі на 90 % неписьменна» [55, с. 1], – зазначала головний редактор у вступному слові до річниці часопису. Отже, партія абсолютно знецінювала й нівелювала духовно-культурний рівень українських жінок сільської місцевості, що зберігали традиції свого народу.

Метою часопису було навчати селянок виконувати заповіді Леніна, брати участь у загальній боротьбі робітників та селян, щоб під проводом комуністичної партії перебудувати життя на новий лад [23, с. 2].

Батрачки, наймички й робітниці – основна цільова аудиторія часопису. Станом на травень 1926 р. кількість читачок «Селянки України» сягала лише 6 тис., а над журналом працювали 150 сільських кореспонденток [54, с. 9].

Тут варто зупинитися на ретроспективному аналізі цільової аудиторії часопису, а саме на окресленні соціально-економічних умов, у яких опинилося сільське населення УСРР у 1920-х. Досліджуючи правовий статус жінки-селянки в 1920–1930-ті рр., А. Лапченко зазначає, що в 1926 р. 57,7 % від загальної кількості прийнятих у промисловість робітників були вихідцями із сільської місцевості, але XV з'їзд ВКП(б) (27 грудня 1927 р.) визначив нову стратегію подальшого соціалістичного розвитку СРСР: швидкий розвиток індустрії шляхом мобілізації економічних і трудових ресурсів із аграрним характером виробництва, тобто це стало початком колективізації. Генеральна лінія ВКП(б) приборала ринкову змичку між містом і селом. Також партійна лінія жорстко контролювала особисте життя громадян. Під тиском контролюючих органів у радянському суспільстві зникає особистість як окрема категорія, руйнуються родинні стосунки. Для села такий розвиток подій мав вкрай негативні наслідки, бо в селянському господарстві завжди була доволі суворя гендерна диференціація праці [40, с. 110].

Треба зазначити, що наскрізною лінією «Селянки України» в перші роки її існування було зверхне ставлення до сільського жіноцтва. Про таку тенденцію слушно зауважує А. Покляцька: «Репрезентація жінки-селянки супроводжувалась підкресленням її відсталості. Прикладом цього можуть слугувати графічні зображення із закликами ліквідації неписьменності. Крім цього, ідеологічна відсталість селянок підкреслювалась зображенням їх у традиційному вбранні, а хустки, зазвичай не червоного кольору, зав'язані під підборіддям. Проте [...] репрезентація селянки, яка була представлена традиційними гендерними ролями, стала величезною перешкодою для сільської політики партії, і якщо партійне керівництво прагнуло перетворити селянок шляхом зміни цих ролей, то воно повинно було запропонувати їм нову роль або модель, в якій вони могли бачити своє майбутнє» [52, с. 258].

Редакція «Селянки України» намагалася підняти кількість передплатниць та всіляко агітувала уже існуючих насаджувати часопис жінкам із близького кола спілкування, але це був малорезультативний метод. Насправді причини крились у змістовому наповненні часопису, який уміщував вкрай мало фактичного матеріалу на суто жіночі теми – кулінарію, моду, плекання краси і здоров'я, догляд за дітьми тощо, якщо порівнювати його з аналогічними німецькими часописами, що також виходили під пильним наглядом цензури тоталітарного режиму.

С. Луцька в статті «Українська жіноча преса в минулому, в УРСР і в США» пише про враження від переглядання «Селянки України»: «... журнал існував виключно на те, щоб прославляти „великого вождя і батька” Сталіна, дякувати йому за „щасливе” життя на Україні та закликати українських жінок працювати до нестями, виконуючи й перевиконуючи норми п’ятирічок у ділянці сільського господарства» [42, с. 128].

У зв’язку із колективізацією 1928–1933 рр., із травня 1931 р. «Селянка України» була реорганізована та перейменована на «Колгоспницю України», а редакція передислокувалася до Києва й взялася за стимулювання усіх колгоспниць та робітниць радгоспів до активної розбудови соціалізму. Завершився процес українізації, на провіді якого стояли О. Шумський, М. Скрипник, М. Хвильовий, П. Любченко. Часопис «Комунарка України» було закрито, а колишня «Селянка України», тепер уже «Колгоспниця України», втратила свої функції, які стали прерогативою суто центральних (московських) жіночих журналів «Работница» і «Крестьянка».

Отже, другий етап функціонування досліджуваного нами часопису припав на час «хлібозаготівлі», коли внаслідок селянських виступів навесні 1930 р. колгоспна система почала руйнуватися, а радянська влада прийняла у 1932 р. в буквальному сенсі смертельний «закон про три колоски» [40, с. 111].

Статистичні дані початку 1930-х засвідчують, що питома вага жіночої праці в сільському господарстві зростала за геометричною прогресією. Так, якщо в 1928 р. вона становила 52,8%, у 1929 р. – 51%, то в 1931 р. – 68,7%. Отже, частка жіночої праці в колгоспах збільшувалася з кожним роком, водночас побутові умови життя залишалися незадовільними [41, с. 143].

Із початком колективізації значна частина працездатних чоловіків змушена була шукати заробітків на індустріальних новобудовах. Через це основний тягар роботи як у колгоспі, так і в домашньому господарстві ліг на плечі жінок. Надзвичайно тяжко доводилося жінкам, що працювали в колгоспах, оскільки вони фактично не мали часу для догляду за своєю родиною. Особливо все ускладнилося в умовах Голодомору 1932–1933 рр. [41, с. 144].

Отже, індустріалізація та колективізація, а особливо голодомор 1932–1933 рр., призвели до загибелі мільйонів людей. Щоб частково виправити ситуацію, у 1936 р. прийнято постанову ЦВК і РНК СРСР про заборону абортів [40, с. 111]. Боротьба партії проти українського села наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. знищила основу українського села – одноосібне господарство та українську селянку з властивим для неї внутрішнім світом, самоповагою, господарською самостійністю [56, с. 136].

Вивчаючи проблему професійної дискримінації жінок в українській пресі 1920–1930-х рр., О. Хамедова зробила висновок, що насправді, «попри декларовану більшовицькими вождями гендерну революцію, не відбулося кардинальних змін у свідомості людей. Тобто тоталітаризм передбачав повернення до патріархатної ідеології. Жінки перебували в традиційній субординованій позиції, що передбачає слухняне виконання наказів чоловіків (старшого колеги, керівника виробництва, можновладця регіонального рівня, партійних вождів) і по-материнськи самовідданий захист інтересів колективу, партії, Батьківщини» [64, с. 231–232].

Після колективізації ситуація у сфері виробництва одягу в сільській місцевості змінилася – різко скоротилося домашнє ткацтво. Села, що спеціалізувалися на кравецькій діяльності, як і на всіх інших промислах, зникли внаслідок геноциду. Молоді жінки змінили традиційний домотканний одяг на светри та спідниці, наслідуючи моду міста. Постоли в багатьох регіонах вийшли з ужитку. Літні сільські жінки залишалися прихильницями традиційного одягу, але чоловіки різного віку майже зовсім відмовилися від колишнього селянського костюма на користь міського піджака і кепки [21, с. 210].

Власне, для нас цікавою є проблема репрезентації проблематики моди на шпальтах «Селянки України» / «Колгоспниці України». Чи було «жіноче обличчя» у партійного друкованого органу і як воно виглядало? Наше дослідження дає змогу констатувати,

що за історію існування «Селянки України» / «Колгоспниці України» з 1924 р. до 1941 р. вийшло друком 407 випусків, та лише у 52 номерах подибуємо матеріали, дотичні до питання моди. Тобто одна восьма всього спектра змістового наповнення присвячувалася цій жіночій темі.

За своїми жанрами матеріали поділяються на фотозамітки, репортажі, проблемні статті, рецензії, епістолярні замітки, коментарі, а також статті практичного характеру.

За тематикою усі дотичні до теми моди публікації можна поділити на такі рубрики: Взірці жіночої краси УРСР [1; 4; 7; 20; 22; 24; 48; 49; 50; 61; 62; 66]; Кустарне виробництво одягу / тканин [3; 17; 44; 45; 51; 59]; Моделі одягу та технологія їх виготовлення [5; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 25; 26; 29; 39; 53; 63; 70; 71]; Поради щодо того, як одягатися й доглядати одягу [6; 69]; Посібники з крою і шиття [68]; Промислове виробництво одягу / тканин [2; 8; 9; 27; 67]; Пропаганда тоталітарної моди [31; 32; 35; 57; 60]; Реклама швейного обладнання [65]; Схеми ручних робіт з оздоблення одягу [18; 19; 33; 58]; Школи / курси крою та шиття [28; 38; 72].

Важливо зазначити, що спеціалізованих рубрик, у межах яких редакція би періодично знайомила читачок із новинами моди, не було, а ті матеріали, які подекуди з'являлися, мали несистемний характер.

Фактично, поняття моди в сучасній рецепції було знівельовано, стерті характерні його ознаки. Тобто була зовсім упосліджена мода в дискурсі основ стилю в одязі, гармонійного комбінування його елементів, репрезентації особистості через правильно дібраний до фігури та рис зовнішності ансамбль, підкреслення високого / низького соціального статусу власника (-ці) ансамблю чи комплекту одягу, акцентуація на гендерних особливостях власника (-ці) одягу. Натомість з'явилося інше трактування моди, що включало в себе такі категорії: одяг як засіб гігієни й захист тіла від непогоди та інших зовнішніх чинників; одяг як винагорода для стимулювання населення до «стахановського» перевиконання плану в рамках п'ятирічки; одяг як демонстрація належності до робочого класу; надомне кустарне виробництво матеріалів та пошиття одягу тощо.

У «Селянці України» знаходимо єдину за час існування часопису статтю про власне формування пріоритетів у виборі одягу сільським населенням – «Як нам одягатись» (1926. Ч. 6). Автор публікації лікар В. Бондаренко розмірковує: «[...] для чого нам потрібна одіж? От що відповідає нам гігієна – наука про здоров'я. По-перше одяг зберігає наше, тобто вироблене нашим тілом тепло [...]. Друге завдання одягу в тім, що вона захищає тіло від зовнішнього холоду, вітрів та вогкості [...]. Далі одіж не дозволяє тілу забруднюватись [...]. Окрім того одіж та взуття захищають тіло від пошкоджень зовні [...]. Нарешті одіж та взуття люди носять для прикраси. Проти цього нема чого заперечувати, коли це прикрашування не шкодить здоров'ю. На превеликий жаль, це іноді буває. Отже одіж має чимале значіння для людини. І тому гігієна каже твердо й недвозначно, як же слід людям одягатись та зуватись» [6, с. 19].

Міркування автора на перший погляд видаються абсолютно конструктивними: не догоджати моді, якщо це може зашкодити здоров'ю. Далі В. Бондаренко проливає світло на важливі обставини, а саме, як одягались українські селяни у 1920-х рр. Така інформація нині видається напрочуд цінною, бо відкриває «залізну завісу» комунізму й демонструє реальну ситуацію щодо забезпечення українців одягом: «Через те, що полотняна одіж мало гріє, а її білий колір навіть не дозволяє соняшним промінням дуже нагрівати тіло, в-літку слід носити лише бавовняні, лянні та конопляні тканини. В-зимку поверх білизни треба вдягати вже сукна, а в дуже люті холода й хутра, як от кожухи, шуби. На превеликий жаль у нас на селі часто зловживають кожухами й одягають їх, коли не буває дуже зимно. Від того людина обливається під кожухом потом і шкодить своєму здоров'ю. Найкраще вдягатись в-зимку в суконні свитки, що добре гріють і добре ж виділяють піт. Окрім того в-зимку слід носити темну верхню одіж, бо вона краще ніж біла вбирає в себе теплові проміння» [6, с. 20].

Із публікації стає зрозуміло, що селяни фактично продовжували носити традиційний одяг, виготовлений власноруч. Найгірша ситуація була зі взуттям: «Що тепліше треба взувати ноги. Їх треба замотувати онучами зі старого полотна, а ще краще сукнами або вдягати шерстяні панчохи. В сильні морози добре ще й обгорнути їх звичайним папером (газетою), що зберігає тепло» [6, с. 20]. Тобто про реформу одягу в селі й мови не було. Поняття моди зводилося лише до мінімального задоволення гігієнічних потреб. Про естетичні потреби взагалі не було й мови.

Варто підкреслити, що існувала колосальна різниця між позиціонуванням поняття моди для сільського населення, яке трудилося в колгоспах, та міського населення, яке працювало на заводах і фабриках. Так, заможне міське населення одягалось за модою, наближеною до тогочасних світових тенденцій, але реформованою радянськими конструктивістами відповідно до комуністичних ідеалів. Загалом 1920-ті в УРСР були надскладними в аспекті наявності асортименту одягу, білизни, галантерейних товарів. Тоталітарний ідеологічний пресинг, помножений на тотальний дефіцит тканин, шкіри й готової продукції в галузі легкої промисловості, давав у підсумку практично відсутність у населення потреби одягатися зі смаком та стежити за світовими тенденціями. За ієрархією А. Маслоу українці не мали змоги навіть у повному обсязі забезпечити собі перший щабель цієї ієрархії, себто фізіологічний, коли необхідно закрити потребу в їжі, одязі, відпочинку тощо. Природно, що за таких обставин про моду в контексті верхніх щаблів піраміди А. Маслоу взагалі не йшлося.

Пролити світло на цю проблему допоможе статистична інформація, яку віднаходимо в монографії О. Мовчан «Повсякденне життя робітників УСРР. 1920-ті рр.» (2011). Так, у 1922 р. високу питому вагу займали видатки на харчування, паливо та освітлювальні матеріали, а також на гігієну й лікування. [46, с. 264]. Наприкінці 1925 р. значний відсоток членів родин робітників (особливо жінки) ще не був забезпечений теплим одягом, а запаси натільної білизни були мізерними (по дві пари на родину) [46, с. 267]. У 1929 р. порівняно з попереднім 1928 р. в Україну було завезено 36% бавовняних тканин, 54% вовняних, 45% шкіряних товарів. Мізерні поставки шкіри не дозволяли задовольнити навіть попит на ремонт взуття. Бракувало галантерейних виробів, зокрема якісних панчів фабричного виробництва [46, с. 290].

Не користувався попитом через низьку якість і готовий чоловічий одяг, що в достатній кількості та за доступними цінами поставлявся державними фабриками тресту «Швейпром» (наприклад, пальто коштувало 24–27 руб.) [46, с. 291]. Через обмежений асортимент бракувало одягу нестандартних розмірів для дітей та для дорослих. Тому товаром підвищеного попиту були тканини [46, с. 291]. З огляду на такі обставини, наприкінці 1920-х рр. кожна друга родина робітників мала швейні машинки [46, с. 269].

О. Мовчан вбачає вагомою причиною поганого забезпечення робітничого класу УСРР промтоварами (поряд із недостатнім виробництвом останніх) ігнорування інтересів українських споживачів з боку союзних органів при розподілі їх централізованих фондів між союзними республіками. Так, на думку О. Мовчан, частка промислових товарів, що надавалася українським кооперативам, не відповідала їх питомій вазі в мережі загальносоюзної кооперації, а також попиту робітничого населення та його купівельній спроможності [46, с. 291].

Перехід від індивідуального виробництва одягу на промислове, реформування жіночої моди, а також тоталітарно-комуністична цензура та ідеологія створили попит на вбрання малоестетичне, дешеве за собівартістю і практичне в роботі коло станків на заводах і фабриках. Відбулося конструювання нового жіночого ідеалу з міцною статурою, відсутньою декоративною косметикою, без будь-яких ознак буржуазної розкоші в одязі (тобто без оздоблення та найпростішого покрою).

Досліджуючи формування образу радянської жінки на сторінках журнальної графіки СРСР у 1920–1930-х рр., А. Покляцька акцентує на тому, що ще на початку 1920-х рр. у пресі жінка зображувалась як помічниця чоловіка, але вже з кінця 1920-х рр. куль-

товим стає образ жінки на виробництві з увиразненням класової робітничо-селянської належності. У 1930-х рр. цей образ є невід'ємною частиною зображення радянського життя з акцентуванням колективізму й трудової героїки. Із цього часу глорифікуються жінки-комуністки, будівничі соціалізму. Формування візуального образу залежало передусім від політичного курсу партійного керівництва, а періодичні видання виступають конструкторами нової ідентичності [52, с. 258].

«Селянка України», а потім і «Колгоспниця України» популяризували серед сільського жіноцтва нові ідеали краси. Це були не акторки вітчизняного кінематографу, а такі ж трудівниці або партійні робітниці, що чи перевищили норми збору врожаю, чи стали призерками змагань між колективами з культурної самодіяльності тощо. Фотографії таких жінок зазвичай прикрашали обкладинку або зворот обкладинки. Взірцеві трудівниці позували в народних костюмах або в модернізованому етнічному одязі, прикрашеному українською вишивкою. Так, наприклад, у низці номерів за 1936–1940 рр. подибуємо фотопортрети: «Федорченко Варі – кращої майстериці артілі «Текстиль художекспорт», що позує біля ковра, виготовленого нею для Паризької виставки» [1]; «Мотрони Никифорівни Серби, ланкової колгоспу ім. Першого травня, учасниці Всесоюзної с.г. виставки 1930-1940 рр., що збрала цього року з га 783 ц цукрових буряків, 19,5 ц ячменю та 15,2 ц жита» [22]; «комсомолки Балауш О. – зав. молочної ферми колгоспу, кращої танцюристкки колгоспу» [66]; «Комсомолки-стахановки Галі Бех, яка вчасно збрала льон і в його обробці домоглася вищої якості» [49] тощо. Зараз ці імена вбачаються нам абсолютно незначними в контексті історії, але вони яскраво характеризують радянську епоху постколективізації у дискурсі ерзац-цінностей та квазіідеалів.

Хоча питанню модного вбрання приділяли достатньо мало уваги на сторінках досліджуваного журналу, але володіння якісним вбранням підносили до рангу розкоші, доступ до якої мали лише найстаранніші колгоспниці та робітниці, що перевиконували норми в декілька разів. Для пропаганди друкувались фотозамітки, де головними героїнями були трудівниці, які за одержану винагороду своїх нелюдських зусиль купували собі готове вбрання, а також відрізи шовкової тканини для пошиття суконь [31; 32; 35; 57; 60]. Саме таких трудівниць знімкували для титульних аркушів часопису як еталонів краси радянської жінки, що своїми здобутками мали стимулювати й надихати передплатниць на трудові подвиги [1; 4; 7; 20; 22; 24; 48; 49; 50; 61; 62; 66]. Така тенденція насамперед пов'язана з появою стаханівського руху у 1930-х рр., коли зразковий тип колгоспного активіста почав поступатися місцем новим фігурам – відомим постаням, що вирости із простих колгоспників. Для того щоб стати значущою персоною в колгоспному світі, потрібно було демонструвати високі виробничі досягнення. Але без підтримки партійних працівників навряд чи можна було досягти значних успіхів. Найбільш яскравий приклад такого кар'єрного злету – Паша Ангеліна та Марія Демченко. Обидві були колгоспницями-механізаторами. На їх прикладі компартійно-державне керівництво намагалося показати, що в колгоспах немає розподілу праці за ставевим принципом і кожна жінка може досягти таких самих результатів, як і чоловік [41, с. 143].

Колгоспниці активно освоювали нові сільськогосподарські професії трактористок та комбайнерок. Як і у промисловості, головним стимулом підвищення продуктивності праці жінок було моральне заохочення, нагородження партійними та урядовими відзнаками [56, с. 137]. Цікаво, що модний одяг і тканини також були в одному шереху з винагородами партійного рівня. Тобто отримати за свою працю шовкову сукню фактично дорівнювало отриманню державної відзнаки.

Зазвичай пропаганда стаханівського руху задля винагороди одягом містилася у фотозамітках. Упродовж 1936–1940-х на шпальтах «Колгоспниця України» подибуємо фотозамітки із надписів під якими можна дізнатися, що саме становило винагороду за понаднормову колгоспну працю: «Комбайнер Сватівської МТС (Донецька обл.) орденоска Євдокія Фесенко заробила на збиранні врожаю 3700 карб. за місяць, крім на-

туральних видач. На зароблені гроші тов. Фесенко купила: зимне пальто, шовк на плаття, дві шляпи, перчатки, світлі кожані туфлі, фетрові боти, годинник, хутряний жакет, парфюмерію, мило й інше – на суму 3000 карб.» [57]; «Колгоспники на проданий хліб придбають велосипеди, патефони, костюми, пальто тощо. Одной лише мануфактури і взуття замовлено на 117.000 карб. [...] Марія Стрижак вже має веломашину, тому купує собі модний костюм. Ланкова Ліда Коноваленко і собі бере костюм. Вдови Марія Голубенко і Оксана Тула купують для своїх дітей і собі одяг, взуття, мануфактуру» [60, с. 8].

Із 1930 р. аж до 1936 р. журнал перетворився на ідеологічну трибуну боротьби з куркулями та пропагандиста колективізації, внаслідок чого у часописі взагалі зникли матеріали не лише про виготовлення одяжі, але й будь-які теми, що хоч якось дотичні до побуту жінки.

Із квітня 1936 р. відповідальним редактором уже реформованого часопису під назвою «Колгоспниця України» стає Е. Кузьменко, яка повернула часопису, наскільки це можливо у межах червоного терору, жіночі риси, активно пропагуючи національний стиль в одязі.

Ескізи моделей одягу в «Селянці України» / «Колгоспниці України» друкувалися вкрай рідко, частіше лише в межах окремого додатка «Скройки», рідше – на останній шпальті часопису. Естетична й художня цінність їх була невисокою, адже моделі були максимально невибагливими у фасоні, а техніка виконання ескізу лінійною і доволі примітивною в дотриманні пропорцій моделі. Політика коренізації, колективізації та приєднання західних областей до складу УРСР прямо впливала на частоту, інтенсивність та якість висвітлення проблематики моди. Так, до 1929 р. тема просвітництва в межах моди й виробництва одягу з'являлася на шпальтах «Селянки України» приблизно 4–5 разів на рік. У 1927–1929 рр. та вже після 1936 р. в аркушах-вкладках подавалися лекала моделей жіночого, чоловічого й дитячого легкого одягу – кофточок, спідниць, блузок, суконь, штанів, толстовок [11; 12; 13; 14; 15; 16; 63]. Іноді про випуск такого додатка повідомлялося внизу звороту обкладинки. Інколи на шпальтах з'являлися технологічні описи пошиття моделей одягу, лекала яких друкувалися на аркуші-додатку: «Як шити кохту», «Які бувають шви», «Пояснення до викрійки», «Як пошити блузку» [39; 53; 70; 71]. Попри те що викрійки та технологічні описи виготовлення одягу були рідкісним явищем для «Селянки України» / «Колгоспниці України», то і якість їх була не на високому рівні. Так, у ч. 3 за 1929 р. подибуємо відгук передплатниці Є. Божор зі с. Глодоси Злинського району на Зінов'ївщині. Читачка звертається до редакції із зауваженнями та пропозиціями з вдосконалення аркушів-вкладок із викрійками: «Дуже добре, що в журналі «Селянка України» подається скройки [викрійки – ред.]. Скройки для нас, селянок, дуже потрібні, але використати їх дуже тяжко, бо на одному аркуші паперу їх вміщується аж три, а то й чотири. Наприклад, в №10 надіслано скройки: толстовки, дитячих штанців, чоловічих штанів. Мені треба було використати скройку чоловічих штанів, я провозила півдня і нічого не вийшло, бо лінії дуже густо проведені і трудно розібрати, яка куди лежить, а крім того у мене не найшлось потрібного для цього аркуша паперу. Бажано, щоб кожна скройка вміщалась на окремому аркуші, тоді нею можна буде гарно користуватись. За два роки я використала тільки дві скройки: жіночу кохту та дитячі штани. Прошу редакцію звернути увагу на моє зауваження» [14].

Як бачимо актуальною для українського села міжвоєнної доби залишалася проблема забезпечення себе одягом власного виробництва із домотканих матеріалів. «Селянка України» / «Колгоспниця України» приділяла цим темам багато уваги. Так, публікувалися матеріали про біління білизни й полотна, про фарбування, тканин і ниток в домашніх умовах, про ткацтво предметів домашнього побуту [3; 17; 44; 45; 51; 59]. Редакція знайомила передплатниць з особливостями догляду трикотажних речей [69], подавала схеми українських народних вишивок для оздоблення не лише одягу, але й предметів побуту – скатертин, рушників, а також навчала техніці вишивання різними видами стібків і швів [18; 19; 33; 58].

Важливу роль серед контенту, дотичного до сфери моди, відігравали в досліджуваному часописі матеріали, що стосувалися власне забезпечення процесу створення одягу. Це й рецензії на практичні посібники з пошиття одягу домогосподинями; і рекламні оголошення про замовлення через ощадкаси швейних машин; і замітки про відкриття шкіл з крою та шиття, а також репортажі з текстильних і швейних фабрик та артілей Радянської України (Білоцерківської артілі «Художтекстильекспорт»; Текстильної фабрики ім. Кутузова в Харкові; Швейної артілі в Нових-Санжарах на Полтавщині; Харківської швейної фабрики ім. Тинякова) [2; 8; 9; 27; 67].

Якщо конкретизувати, то саме на шпальтах «Селянки України» у ч. 3 за 1929 р. з'явилася рецензія на першій в УРСР україномовний бестселер, укладений для невідомого провінційного читача – посібник М. Каменевої «Одяг, як його краяти і шити», обсягом лише 76 с. Посібник побачив світ у видавництві «Радянський селянин». Видання цінне за своїм змістовим наповненням, адже дає практичні знання із будови домашньої швейної машини, подає методи побудови лекала найуживаніших видів селянського одягу й технологію їх пошиття. Родзинка видання в тому, що тепер селянка не залежала від викройок із журналу, а могла власноруч побудувати лекала бажаних моделей (ішлося насамперед про найнеобхідніші речі найпростіших фасонів: предмети білизни, штани, спідниці, блузи, кохти тощо). У рецензії цей посібник згадується такими словами: «Прочитавши та вивчивши його, можна навчитись самій краяти та шити одяг. Всі малюнки-скройки мають відповідні цифрові позначення і ними дуже легко користуватись» [68].

Маючи такий посібник, селянка-колгоспниця станом на 1931 р. могла в Державній трудовій касі поступово накопичувати цілеві заощадження й через деякий час купувала «швацьку машину тресту «Держшвеймашина» отаких сортів: (1) ручну – з рухомим човником, з ковпаком – ціною 72 крб.; (2) ручну – центрально-шпульну з ковпаком – ціною 82 крб.; (3) ножну – центрально-шпульну на кульковій ході – ціною 109 крб.; (4) кабінетну – центрально-шпульну на кульковій ході – ціною 132 крб.» [65]. У «Селянці України» друкували оголошення, з яких нам відомо, що для видачі на цілеві заощадження через ощадкаси було заброньовано 500 тис. швейних машин випуску 1931–1932 рр. [65]. Машини випускали п'ятьма партіями різними строками: з 01 квітня 1930 р. до 31 травня 1932 р. У кожній партії були всі чотири сорти машин. Машина закріплювалася за вкладником від часу подання заяви й виплати першого внеску. Після виплати визначеними строками її повної вартості машину доставляли до найближчого місцевого склепу або склепу тресту «Держшвеймашина» [65]. На бюджетну модель швейної машини іноді доводилося накопичувати кошти близько пів року.

З 1925 р. у селах масово відкривалися школи з крою і шиття. Про це також сповіщали на шпальтах «Селянки України» / «Колгоспниці України» [28; 38; 72]. Із заміток дізнаємося, що такі заклади освіти існували на самоутриманні. Вартість навчання залежала від матеріального стану учениць – 1–2 карб. на місяць. Курс навчання тривав 6 місяців. У школах, окрім лекцій з крою та шиття, райжінорганізаторки провадили ліквідацію неписьменності, а також викладали основи політграмоти [28; 38; 72]. Після закінчення курсу випускниці влаштовувалися в швальнях при артілях.

Робота швачки вважалася доволі престижною. Наприклад, у 1925 р. на Харківській швейній фабриці ім. Тинякова оплата праці робітниці білизняного цеху становила 2 карб. 23 коп. / день [67].

Після радянської анексії Західної України (у 1939 р.) та Північної Буковини (у 1940 р.) «Колгоспниця України» змінила звичний курс на позірну фальшиву українізацію та уподібнення до жіночих часописів Галичини й Буковини, сильно послабивши окови пропаганди. Це робилося насамперед для показової демонстрації взірцевості комуністичної преси порівняно з галицькими часописами, а також для приваблювання більшої кількості передплатниць з анексованих територій. В останній рік свого існування (1941 р.), коли вже тривала Друга світова війна, «Колгоспниця України» виробила єдиний редакційний стиль, скориставшись шаблоном львівського «Жіночого голосу», щономера

друкуючи на кінцевій шпальті зразки фасонів жіночого та дитячого одягу, доповнені описом конструктивних елементів моделей та порадами з технології їх виготовлення.

Висновки та перспективи. Підсумовуючи, зазначимо, що діалектика «Селянки України» / «Колгоспниці України» полягає, з одного боку, у забороні моди як символу контрреволюції та буржуазного націоналізму, а з іншого – у культивуванні цього соціального феномену, але тільки в межах більшовицького тоталітарного режиму, який змістив акценти, але не зміг зламати суть, яка криється насамперед у генетичній пам'яті народу.

Отже, часопис «Селянка України» / «Колгоспниця України» формував у передплатниць примітивізований світогляд, у якому хвилі більшовицького терору, колективізації та індустріалізації підміняли реальні жіночі цінності, тотально спотворюючи їх пропагандою. Але держава все ж залишала місце для моди на шпальтах цього часопису, надаючи їй нових конотацій, порівняно зі світовими тенденціями. Мода вже була інструментом пропаганди, стимулом для підвищення продуктивності колгоспниць та працівниць машинно-тракторних станцій (МТС).

Політична ідеологія тоталітаризму, безумовно, впливала на тематику та контент журналу, але самодостатність у виробництві одягу з домотканих матеріалів відображала глибокі культурні та економічні звичаї сільського жіноцтва. Це проглядається у всіх матеріалах часопису, дотичних до теми моди. Журналістика моди в «Селянці України» / «Колгоспниці України», попри усю цензуру, відображала унікальність та самобутність українського традиційного одягу та інтеграцію його компонентів у радянську моду.

Одяг відображав соціальні та економічні реалії селянського життя. Навіть у важких умовах економічної нестабільності мода продовжувала бути важливим аспектом життя селян, хоча пріоритетом залишалося задоволення базових потреб. Важливо, що глибока безапеляційна руйнація комуністичною партією усього людського в період колективізації не змогла знищити українську ідентичність, яка після 1936 р. поступово відроджувалася в зовсім невеликих концентраціях на шпальтах «Колгоспниці України».

Перспективним вбачаємо: дослідження подальших етапів розвитку та функціонування преси для жінок у Радянській Україні, зокрема журналів мод; компаративний аналіз часописів для жінок, що виходили друком в Радянській Україні та закордоном – в осередках української діаспори.

1. Артем'єв. Краща майстриця артілі «Текстиль художекспорт» Федорченко Варя біля ковра, виготовленого нею для Паризької виставки : [фотопортрет]. *Колгоспниця України*. 1936. Ч. 24. С. 1. обкл.

2. Артем'їв. Стахановки вишивальниці Деревенко Марія, Кондратович Соня, що виконують норму на 170% і Доценко Ганна, що виконує норму на 200% : [фотографія]. *Колгоспниця України*. 1936. Ч. 9. С. 14. (Наш секрет – робота по-новому).

3. Біління білизни та полотна. *Селянка України*. 1928. Ч. 12. С. 19. Без підпису.

4. Богданова. Танцювально-хоровий жіночий ансамбль азбесто-шиферного заводу на районній олімпіаді самодіяльного мистецтва Петрівського району (м. Київ) : [фотографія]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 22. С. 10–11.

5. Божор Є. Про скройки: с. Глодоси Злинського району на Зінов'ївщині. *Селянка України*. 1929. Ч. 3. С. 14. (Сторінка сількорки).

6. Бондаренко В. Як нам одягатись. *Селянка України*. 1926. Ч. 6. С. 19–20. (Шануй своє здоров'я).

7. Бондаренко Г. Циганкова бригадир найкращої жіночої тракторної бригади Краматорської МТС (Донбас) : [фотопортрет]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 17. С. 2. обкл.

8. Борбенко. Виробництво тканини. *Селянка України*. 1925. Ч. 9. С. 16–17. (Наша промисловість).

9. В.К. Наша робота: [Текстильна фабрика ім. Кутузова в Харкові]. *Селянка України*. 1927. Ч. 18. С. 12–13.

10. Венгерська В.О. Журнали мод як віддзеркалення соціальної стратифікації радянського суспільства. *Сторінки історії: Збірник наукових праць*. 2019. Вип. 48. С. 207–223. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.48.2019.176393> (дата звернення: 10.02.2024).

11. Викройка блузи, спідниці й плаття. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 19. (Додаток на окремому аркуші).
12. Викройка дитячого плаття. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 15. (Додаток на окремому аркуші).
13. Викройка жіночої блузки та дитячого плаття. *Колгоспниця України*. 1936. Ч. 18. (Додаток на окремому аркуші).
14. Викройка жіночої кофточки та спідниці. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 4. (Додаток на окремому аркуші).
15. Викройка кофти, спідниці і плаття. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 9. (Додаток на окремому аркуші).
16. Викройка-додаток до журналу «Колгоспниця України» [плаття 48 розміру]. *Колгоспниця України*. 1938. Ч. 12. (Додаток на окремому аркуші).
17. Виставка українського народного мистецтва. *Колгоспниця України*. 1935. Ч. 20. С. 17.
18. [Вишивати чорними нитками, а ті, що ліворуч, можна чорними й червоними] : [схеми, орнаменти, композиції для вишивання]. *Селянка України*. 1928. Ч. 4. 22 с. обкл.
19. [Вишивки: ліворуч для скатертини, праворуч для рушника і внизу – манишки] : [схеми, орнаменти, композиції для вишивання]. *Селянка України*. 1928. Ч. 2. 21 с.
20. Герой Радянського Союзу Марина Раскова, Герой Радянського Союзу Поліна Осипенко й Віра Ломако після закінчення перельоту Севастополь-Архангельськ : [репродукція фото з «Иллюстрированной газеты»]. *Колгоспниця України*. 1939. Ч. 15. С. 1. обкл.
21. Глушко Ю. С. Основні тенденції розвитку моди радянської України 20–30-х рр. XX ст. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. Вип. 45(1). С. 207–211. URL: http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/45/32.pdf (дата звернення: 10.02.2024).
22. Давідзон Я. Мотрона Никифорівна Серба, ланкова колгоспу ім. першого травня, учасниця Всесоюзної с.г. виставки 1930–1940 рр. : [фотопортрет]. *Колгоспниця України*. 1940. Ч. 21. С. 1. обкл.
23. До роковин «Селянки України». *Селянка України*. 1925. Ч. 8. С. 2.
24. Доренський Л. Група дівчат, що подали заяви про своє бажання їхати на Далекий Схід : [фотографія]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 9. С. 13.
25. [Ескізи моделей жіночого і дитячого одягу]. *Колгоспниця України*. 1941. Ч. 6. С. 22. обкл. Без назви.
26. [Ескізи моделей жіночого одягу]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 7–8. С. 34. обкл. Без назви.
27. З.Ш. Організовані швачки : [Нові-Санжари на Полтавщині]. *Селянка України*. 1928. Ч. 2. С.10. (Нове село).
28. Захарченко М. Школа краєння та шиття : [Ротецький сельбудунок на Білоцерквинці]. *Селянка України*. 1927. Ч. 10. С. 14. (Що нам пишуть).
29. Зразки фасонів дитячого одягу. *Колгоспниця України*. 1941. Ч. 8. С. 22. обкл.
30. Ігнатенко І., Оприско О. «Ідеальна жінка»: уявлення про жіночу красу в СРСР у 1920–1930-ті роки. *Етнічна історія народів Європи*. 2014. Вип. 42. С. 178–183. URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2014/42/articles/26.pdf> (дата звернення: 10.02.2024).
31. Інсаров. Квітуче життя : [фотохроніка Союзфото]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 17. С. 8.
32. Кекало П. 7 кілограмів на трудовдень : [фотохроніка Союзфото]. *Колгоспниця України*. 1939. Ч. 1. С. 14.
33. Клемм Е. Вишивання «верхоплутом» : [техніка вишивання]. *Колгоспниця України*. 1940. Ч. 22. С. 20.
34. Ковальчук О. О. Трансформація журналу «Жінка» у плюрастичному демократичному суспільстві: дис. ... канд. наук із соц. ком. : 27.00.0 / КНУ імені Тараса Шевченка; ЛНУ ім. Івана Франка; Київ–Львів, 2019. 241 с.
35. Копито Е. Краща стахановка-килимниця : [фотохроніка РАТАУ]. *Колгоспниця України*. 1940. Ч. 2. С. 16.
36. Корнієнко О. В. Феномен моди: державна політика та повсякденне життя в Українській РСР (1956–1985 рр.) : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01 / Інститут історії України НАН України. Київ, 2020. 384 с. URL: <http://history.org.ua/uk/dissertation/108> (дата звернення: 10.02.2024).
37. Корчагіна О. В. Преса Ворошиловградської області 1938–1956 рр.: історико-типологічні та структурно-функціональні аспекти : дис. ... канд. наук із соц. ком.: 27.00.04 / Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ, 2011. 177 с.
38. Кудрик. Школа кройки та шиття : [с. Ріпки на Чернігівщині]. *Селянка України*. 1925. Ч. 3. С. 14. (Життя-буття селянки).

39. Кулик О. В. Як пошити блузку. *Колгоспниця України*. 1941. Ч. 10. С. 22. обкл.
40. Лапченко А. Правовий статус жінки-селянки в 1920–1930-ті роки в УСРР. *Літопис Волині*. 2021. № 24. С. 108–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2021.24.18> (дата звернення: 10.02.2024).
41. Лукашевич О. До питання повсякденного життя сільського жіноцтва у 1930-х рр. *Історія повсякденності: теорія та практика* : матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Переяслав-Хмельницький 14–15 травня 2010 р.). Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 142–144. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-2464-02-3/48.pdf> (дата звернення: 10.02.2024).
42. Луцька С. Українська жіноча преса в минулому, в УРСР і в США. *Сучасність*. 1974. Ч. 7–8. С. 128–138.
43. Маркова С. «Жіноче питання» як фактор розширення соціальної бази радянської влади (20–30-ті роки ХХ ст.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Вип. XXVII. 2009. С. 192–193. URL: <https://istznu.org/index.php/journal/article/download/2115/1970> (дата звернення: 10.02.2024).
44. Матвіїв В. Фарбування тканин та ниток. *Селянка України*. 1926. Ч. 2. С. 16–17.
45. Матвіїв В. Як треба білити тканину. *Селянка України*. 1925. Ч. 5. С. 10–11.
46. Мовчан О. М. Повсякденне життя робітників УСРР. 1920-ті рр. Київ : Інститут історії України НАН України, 2011. 312 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-02-2135-5828-0/978-02-2135-5828-0.pdf> (дата звернення: 10.02.2024).
47. Мороз О. Добрі наслідки господарювання: [фотографія жінки за швейною машинкою; Союзфото]. *Колгоспниця України*. 1939. Ч. 1. С. 8.
48. Мороз О. Євдокія Єреміївна Левчук ланкова к-пу 12-ти річчя Жовтня Жашківського району досягла рекордного врожаю, накопавши 1000 центнерів цукрових буряків з гектара: [фото-портрет]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 5. С. 2. обкл.
49. Мороз О. Комсомолка-стахановка Галя Бех, яка вчасно збрала льон і в його обробці домоглася вищої якості : [фотопортрет]. *Колгоспниця України*. 1936. Ч. 21. С. 1. обкл.
50. Мунстер Б. Депутат Верховної Ради УРСР Наталія Миколаївна Федоренко відповідає на листи своїх виборців : [фотопортрет]. *Колгоспниця України*. 1938. Ч. 24. С. 7.
51. Набок М. Гуцульські вишиванки і килими. *Колгоспниця України*. 1940. Ч. 23–24. С. 18–19.
52. Покляцька А. І. Формування образу радянської жінки на сторінках журнальної графіки СРСР у 1920–1930-х рр.. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія*. 2016. Вип. 24. С. 256–259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_ist_2016_24_50 (дата звернення: 10.02.2024).
53. Пояснення до викройки [плаття для дівчинки років 12–14]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 15. С. 21. обкл.
54. Про День преси. *Селянка України*. 1926. Ч. 98. С. 8–9.
55. Рік нашої роботи. *Селянка України*. 1925. Ч. 8. С. 1–2.
56. Стефаненко Л. Жінки Радянської України: жіноцтво України у довоєнний період. *Жіночі студії в Україні: жінка в історії та сьогодні* : монографія. Одеса : «Астропринт», 1999. 440 с.
57. Сутирін. Тов. Фесенко вибирає крам у відділ шовку у харківському універмазі Наркомвнуторгу : [фотохроніка Союзфото]. *Колгоспниця України*. 1936. Ч. 22. С. 11.
58. [Схеми, орнаменти, композиції для вишивання]. *Селянка України*. 1926. Ч. 11. 23 с. обкл.
59. Ткацька майстерня [с. Решетилівка Полтавської окр]. *Селянка України*. 1926. Ч. 11. С. 13. Без підпису.
60. Топольницька М. Квітуче життя : [про збут пшениці колгоспом]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 17. С. 7–8.
61. Учасниці республіканської наради жіночої молоді : [фотографія]. *Колгоспниця України*. 1935. Ч. 21. С. 12.
62. Фабісович. Іспанська письменниці Марія Тереса Леон: [фотопортрет]. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 7–8. С. 33. обкл.
63. Фасон і викройки дитячого плаття та жіночої блузи. *Колгоспниця України*. 1936. Ч. 12. С. 18. обкл.
64. Хамедова О. А. Проблема професійної дискримінації жінок в українській пресі 1920–1930-х років. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія*. 2019. Вип. 2. С. 228–234. URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/194673/194878> (дата звернення: 10.02.2024).
65. Швацькі машини трудящим жінкам через ошадкаси: [рекламне оголошення]. *Селянка України*. 1931. Ч. 1. С. 22. Обкл.

66. Шмулевич. Зав. молочної ферми колгоспу комсомолка Балауш О. – краща танцюристка колгоспу : [фотохроніка Пресфоту]. *Колгоспниця України*. 1936. Ч. 9. С. 6.
67. Шуандер Р. Як ми шиемо одяг: [м. Харків, Швейна фабрика ім. тов. Тинякова]. *Селянка України*. 1925. Ч. 12. С.11–12. (Праця робітниць).
68. Ю.С. М. Каменєва – «Одяг, як його кряяти та шити»: [рецензія на практичний посібник]. *Селянка України*. 1929. Ч. 3. С. 22. (Цікаві книжки).
69. Як доглядати трикотажні речі. *Колгоспниця України*. 1937. Ч. 6. С. 19–20. (Хатні поради).
70. Як шити кохту: пояснення до викройки. *Селянка України*. 1927. Ч. 4. С. 22. Без підпису.
71. Які бувають шви. *Селянка України*. 1928. Ч. 12. С. 19. Без підпису.
72. Яцько Н. С. Будуть колгоспні швачки. *Селянка України*. 1931. Ч. 2. С. 14. (Менше до голки – більше до машини).
1. Artemiev (1936), «The best craftswoman of «Textile Art Export» Fedorchenko Varya next to the carpet she made for the Paris exhibition» : [photo portrait], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 24, pp. 1.
2. Artemiev (1936), «Stakhanovka embroiderers Maria Derevenko, Sonya Kondratovich, who fulfill the norm by 170% and Dotsenko Hanna, who fulfills the norm by 200%» : [photo], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 9, pp. 14.
3. «Bleaching of linen and fabrics» (1928), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 12, pp. 19.
4. Bohdanova (1937), «The women's dance and choir ensemble of the asbestos-slate plant at the district amateur art olympiad of Petrivsky district (Kyiv)» : [photo], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 22, pp. 10–11.
5. Bozhor, E. (1929), «About tailoring: v. Glodosy of the Zlyn District in the Zinoviev Oblast», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 3, pp. 14.
6. Bondarenko, V. (1926), «How we should dress», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 6, pp. 19–20.
7. Bondarenko (1937), «H., Tsygankova foreman of the best female tractor brigade of Kramatorsk MTS (Donbas)»: [photo portrait], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 17, pp. 2.
8. Borbenko (1925), «Fabric production», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 9, pp.16–17.
9. V.K. (1927), «Our work: [Textile factory named after Kutuzov in Kharkiv]», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 18, pp. 12–13.
10. Venherska, V.O. (2019), «Fashion magazines as a reflection of the social stratification of Soviet society», *Storinky istorii: Zbirnyk naukovykh prats [Pages of history: Collection of scientific papers]*, vol. 48, pp. 207–223. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.48.2019.176393> (date of access: 02.10.2024).
11. «Pattern of blouse, skirt and dress» (1937), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 19. (Appendix on a separate sheet).
12. «Children's dress pattern» (1937), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 15. (Appendix on a separate sheet).
13. «Pattern of women's blouse and children's dress» (1936), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 18. (Appendix on a separate sheet).
14. «Women's blouse and skirt pattern» (1937), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 4. (Appendix on a separate sheet).
15. «Pattern of a jacket, skirt and dress» (1937), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 9. (Appendix on a separate sheet).
16. «Pattern-appendix to the magazine «Kolhospnytsia Ukrainy» [dress size 48]» (1938), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 12. (Appendix on a separate sheet).
17. «Exhibition of Ukrainian folk art» (1935), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, 1935, no. 20, pp. 17.
18. «[Embroider with black threads, and those on the left can be done with black and red]: [schemes, ornaments, compositions for embroidery]» (1928), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 4, pp. 22.
19. «[Embroidery: on the left for the tablecloth, on the right for the towel, and below – manishki]» : [schemes, ornaments, compositions for embroidery]» (1928), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 2, pp. 21.
20. «Hero of the Soviet Union Marina Raskova, Hero of the Soviet Union Polina Osypenko and Vira Lomako after the Sevastopol-Arkhangelsk flight: [photo reproduction from « Illustrated newspaper]» (1928), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 15, pp. 1.

21. Hlushko, Yu. C. (2016), «The main trends in the development of fashion in Soviet Ukraine in the 20s and 30s of the 20th century», *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu [Scientific works of the Faculty of History of Zaporizhzhya National University]*, iss. 45(1), pp. 207–211, available at: http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/45/32.pdf (accessed 02 February 2024).
22. Davidzon, Ya (1940), «Motrona Nikiforivna Serba, member of collective farm named after on the first of May, a participant of the All-Union Agricultural Exhibition of 1930-1940» : [photo portrait], *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 21, pp. 1.
23. «To the anniversary of «Peasants of Ukraine»» (1925), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 8, pp. 2.
24. Dorenskyi, L. (1937), «A group of girls who submitted applications about their desire to go to the Far East»: [photo], *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 9, pp. 13.
25. «[Sketches of women's and children's clothing models]» (1941), *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 6, pp. 22.
26. «[Sketches of women's clothing models]» (1937), *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 7–8, pp. 34.
27. Z.Sh. (1928), «Organized seamstresses: [Novi-Sanjary in Poltava region]», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 2, pp. 10.
28. Zakharchenko, M. (1927), «School of cutting and sewing: [Rotetsky farm house in Bylotserkvshchyna]», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 10, pp. 14.
29. «Samples of styles of children's clothing» (1941), *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 8, pp. 22.
30. Ihnatenko, I. & Oprysko, O. (2014), «The ideal woman: perceptions of female beauty in the USSR in the 1920s and 1930s», *Etnichna istoriia narodiv Yevropy [Ethnic history of the peoples of Europe]*, iss. 42, pp. 178–183, available at: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2014/42/articles/26.pdf> (accessed 02 February 2024).
31. Insarov (1937), «Flowering life» : [Soyuzphoto photochronicle], *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 17, pp. 8.
32. Kekalo, P. (1939), «7 kilograms per working day» : [photochronicle Soyuzphoto], *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 1, pp. 14.
33. Klemm, E. (1940), «Embroidery with «high-twill»: [embroidery technique]», *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 22, pp. 20.
34. Kovalchuk, O. (2019), «Transformation of the magazine «Woman» in a pluralistic democratic society» Doctor's thesis, Taras Shevchenko KNU ; LNU named after Ivan Franko, Kyiv–Lviv, 241 p.
35. Kopyto, E. (1940), «The best stakhanovka carpet» : [RATAU photo chronicle], *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 2, pp. 16.
36. Korniienko, O. (2020), «The phenomenon of fashion: state policy and everyday life in the Ukrainian SSR (1956–1985)» Doctor's thesis, Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 384 p. available at: <http://history.org.ua/uk/dissertation/108> (accessed 02 February 2024).
37. Korchahina, O. (2011), «The press of the Voroshilovgrad region 1938–1956: historical-typological and structural-functional aspects», Doctor's thesis, Luhansk National University named after Taras Shevchenko, Luhansk, 177 p.
38. Kudryk (1925), «School of cutting and sewing : [s. Ripky in Chernihiv Oblast]», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 3, pp. 14.
39. Kulyk, O. (1941), «How to sew a blouse», *Kolhosplytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 10, pp. 22.
40. Lapchenko, A. (2021), «The legal status of a peasant woman in the 1920s and 1930s in the USSR», *Litopys Volyni [Chronicle of Volyn]*, no. 24, pp. 108–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2021.24.18> (date of access: 02.10.2024).
41. Lukashkevych, O. (2010), «To the issue of everyday life of rural women in the 1930s», *Istoriia poviakdenosti: teoriia ta praktyka : materialy Vseukr. nauk. konf. [History of everyday life: theory and practice: Proceedings of the of All-Ukrainian science conf.]* (Pereiaslav-Khmelnitskyi, May 14–15, 2010), Pereiaslav-Khmelnitskyi, pp. 142–144, available at: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-2464-02-3/48.pdf> (accessed 02 February 2024).
42. Lutska, S. (1974), «Ukrainian women's press in the past, in the Ukrainian SSR and in the USA», *Suchasnist [Modernity]*, no. 7–8, pp. 128–138.
43. Markova, S. (2009), «Women's issue as a factor in the expansion of the social base of the Soviet government (20s-30s of the XX century)», *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizko-*

ho natsionalnoho universytetu [Scientific works of the Faculty of History of Zaporizhzhya National University], vol. XXVII, pp. 192–193, available at: <https://istznu.org/index.php/journal/article/download/2115/1970> (accessed 02 February 2024).

44. Matviiv, V. (1926), «Dyeing of fabrics and threads», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 2, pp. 16–17.

45. Matviiv, V. (1925), «How to bleach fabric», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 5, pp. 10–11.

46. Movchan, O. (2011), *Everyday life of workers of the USSR. 1920s*, Kyiv, Institute of Ukrainian History of the National Academy of Sciences of Ukraine, 312 p., available at: <http://history.org.ua/Libria/UA/978-02-2135-5828-0/978-02-2135-5828-0.pdf> (accessed 02 February 2024).

47. Moroz, O. (1939), «Good consequences of management» : [photo of a woman at a sewing machine; Soyuzphoto], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 1, pp. 8.

48. Moroz, O. (1937), «Yevdokiya Yeremiivna Levchuk of the 12th anniversary of Zhovtnia of the Zhashkivskiyi district of the Zhovtnia branch of the lankova school achieved a record harvest, harvesting 1,000 quintals of sugar beets per hectare» : [photo portrait], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 5, pp. 2.

49. Moroz, O. (1936), «Komsomol member Stakhanovka Galya Beh, who collected flax on time and achieved the highest quality in its processing» : [photo portrait], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 21, pp. 1.

50. Munster, B. (1938), «Deputy of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR Nataliya Mykolaivna Fedorenko answers letters from her constituents» : [photo portrait], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 24, pp. 7.

51. Nabok, M. (1940), «Hutsul embroidery and carpets», *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 23–24, pp. 18–19.

52. Poklyatska, A. (2016), «The formation of the image of a Soviet woman on the pages of magazine graphics of the USSR in the 1920s–1930s», *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seria : Istoriia [Scientific notes of Mykhailo Kotsiubynskiyi Vinnytsia State Pedagogical University. Series: History]*, iss. 24, pp. 256–259, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_ist_2016_24_50 (accessed 02 February 2024).

53. «Explanation of the pattern [dress for a girl aged 12–14]» (1937), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 15, pp. 21.

54. «About Press Day» (1926), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 98, pp. 8–9.

55. «Year of our work» (1925), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 8, pp. 1–2.

56. Stefanenko, L. (1999), «Women of Soviet Ukraine: Ukrainian femininity in the pre-war period», *Women's studies in Ukraine: women in history and today: a monograph.*, «Astroprint», Odesa, 440 p.

57. Sutyryn (1936), «Comrade Fesenko chooses a store in the silk department of the Kharkiv department store of the People's Commissariat of Internal Affairs» : [Soyuzphoto photochronicle], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 22, pp. 11.

58. «[Schemes, ornaments, compositions for embroidery]» (1926), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 11, pp. 23.

59. «Weaving workshop [p. Reshetylivka Poltava region]» (1926), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, 1926, no. 11, pp. 13.

60. Topolnytska, M. (1937), «Blooming life: [about the sale of wheat by collective farms]», *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 17, pp. 7–8.

61. «Participants of the republican women's youth meeting» : [photo] (1935), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 21, pp. 12.

62. Fabisovych (1937), «Spanish writer María Teresa León» : [photo portrait], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, 1937, no. 7–8, pp. 33.

63. «Style and patterns of children's dresses and women's blouses» (1936), *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 12, pp. 18.

64. Khamedova, O. (2019), «The problem of professional discrimination against women in the Ukrainian press in the 1920s and 1930s», *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria : Filolohiia [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology]*, iss. 2, pp. 228–234, available at: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/194673/194878> (access date: 02/10/2024).

65. «Sewing machines for working women through savings banks» : [advertising notice] (1931), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 1, pp. 22.

66. Shmulevych (1936), «The manager of the dairy collective farm Balaush O. is the best dancer» : [photo chronicle Pressphoto], *Kolhospnytsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 9, pp. 6.

67. Shuander, R. (1925), «How we sew clothes : [m. Kharkiv, Sewing factory named after Comrade Tyniakov]», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 12, pp. 11–12.

68. Yu.S. (1929), «Kameneva, M. – «Clothes, how to cut and sew them»»: [review of a practical guide], *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 3, pp. 22.

69. «How to care for knitted clothes» (1937), *Kolhospyntsia Ukrainy [Collective farmer of Ukraine]*, no. 6, pp. 19–20.

70. «How to sew a blouse: explanation of the pattern» (1927), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 4, pp. 22.

71. «What are the seams?» (1928), *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 12, pp. 19.

72. Yatsko, N. (1931), «There will be collective farm seamstresses», *Selianka Ukrainy [Peasant woman of Ukraine]*, no. 2, pp. 14.

UDC: [391+687](051.055.2)(477) “1924/1941”

FASHION ISSUES IN THE COLUMNS OF THE MAGAZINE «SELIANKA UKRAINY» / «KOLHOSPNYTSIA UKRAINY» (1924–1941)

Astaptseva Khrystyna, Doctor of Philosophy (PhD) in Journalism, Cassation Administrative Court within the Supreme Court, Kyiv, Ukraine, e-mail: krisast@ukr.net.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0003-1578-5747>

Introduction. The invasion of Ukraine by an aggressor country has emphasized the importance of Ukrainian identity and prompted a reassessment of Soviet Ukrainian fashion journalism, highlighting its distinctiveness and value globally.

Relevance of the study. This article examines Soviet women’s press, focusing on fashion, through Ukrainocentric and anti-Bolshevik perspectives. It aims to showcase Ukrainian fashion journalism during the early years of totalitarianism using «*Selianka Ukrainy*» / «*Kolhospyntsia Ukrainy*» [«*Peasant woman of Ukraine*» / «*Collective farmer of Ukraine*»] as an example and identify unique features in fashion media.

Methodology. The study analyzes «*Selianka Ukrainy*» / «*Kolhospyntsia Ukrainy*» from 1924 to 1941 using historicism, systematicity, socio-cultural analysis, and historical-anthropological approaches.

Results. It has been investigated that materials on fashion in «*Selianka Ukrainy*» / «*Kolhospyntsia Ukrainy*» from 1924 to 1941 (52 issues out of 407) were categorized into genres including photo reports, articles, reviews, and practical guides. Topics covered: (1) standards of female beauty in the Ukrainian SSR; (2) handicraft production of clothing/fabrics; (3) clothing models and their manufacturing technology; (4) advice on dressing and caring for clothing; (5) cutting and sewing guides; (6) industrial clothing / fabric production; (7) propaganda of totalitarian fashion; (8) advertising of sewing equipment; (9) schemes for manual embellishment of clothing; (10) schools / courses of cutting and sewing.

Conclusions. The peculiarities of fashion coverage in «*Selianka Ukrainy*» / «*Kolhospyntsia Ukrainy*» during the period of indigenization, collectivization, and at the beginning of World War II have been clarified. It has been revealed that despite «*Selianka Ukrainy*» / «*Kolhospyntsia Ukrainy*» primarily being a party tribune and the most ideologically engaged magazine among other press publications for women in Soviet Ukraine, the fashion issue aimed at the readership of rural areas was covered in small concentrations and filtered through the Bolshevik censorship in the columns of the magazine.

Keywords: *women’s periodical of the Ukrainian SSR, magazine «Selianka Ukrainy» [«Peasant woman of Ukraine»], magazine «Kolhospyntsia Ukrainy» [«Collective farmer of Ukraine»], fashion journalism 1924–1941, interwar fashion.*

Стаття надійшла до редакції 21.02.2024
Рекомендовано до видання 06.09.2024 р.